

EVTTOHUS

BOAZODOALLOLÁHKA

Kapihtal 1 Álggaheaddji mearrádusat

§ 1 Lága ulbmil

Sámi boazodoalloguovllus galgá láhka lágidit dili boazodollui mii lea ekologalaččat, ekonomalaččat ja kulturvrralaččat guoddevaš ja mii lea vuodđuduvvon sámi kultuvrra, árbevieruid ja dábiid ala ávkin boazodollui alccesis ja servodahkii muđui. Olahan dihte dáid mihttomeriid galgá láhka addit vuoddu boazodoalu ulbmillaš organiseremii ja hálddašeapmái. Bazodoallu galgá bisuhuvvot sámi kultuvrra ja servodateallima deatalaš vuodđun.

Láhka galgá leat mielde sihkkarastime areálaid boazodoalu deataleamos resursavuodđun. Boazodoalu areálaid sihkkarastima ovddasvástádus lea sihke boazodoallovuoigatvuodalaččain, eará vuoigatvuodalaččain ja eiseválddiin.

Olggobealde sámi boazodoalloguovllu galgá láhka lágidit dilálašvuodaid dasa ahte boazoguohtumat geavahuvvojit ekologalaččat guoddi vugiin, guovlluin gos boazodoallu doaimmahuvvo.

§ 2 Doaimbaviidodat

Dát láhka lea riikkas fámus daid gáržžádusaiguin mat bohtet ovdan lágas geassemánu 9. b. 1972 nr. 31 Ruota boazoguohtuma birra Norggas ja Norgga boazoguohtuma birra Ruotas.

Trollheimen boazodollui gustojit mearrádusat juovlamánu 21. b. 1984 lágas nr. 101 boazodoalu birra suohkaniin Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal ja Surnadal.

§ 3 Boazodoalloláhka ja álbmotriekti

Láhka galgá adnot álbmotrievtti mearrádusaid mielde álgoálbmogiid ja unnitloguid birra.

§ 4 Sámi boazodoalloguovlu

Sámi álbmogis lea dološ áiggi rájes geavahemi vuodul vuoigatvuohta doaimmahit boazodoalu dain osiin Finnmárkku, Romssa, Nordlándda, Davvi-Trøndelága, Lulli-Trøndelága ja Hedmárkku fylkkain gos boazosámit áigahaččas leat doaimmahan boazodoalu (sámi boazodoalloguovlu).

Sámi boazodoalloguovllu siskkobealde galgá adnot vuodđun ahte doppe lea boazoguohtunvuoigatvuohta dán lága olis, jus eará ii čuvoš erenoamáš riektedilálašvuodain.

Sisabahkkemiid ovddas boazosámiid boazodoallovuoigatvuodaide galgá máksot buhtadus dábálaš bággonistanrievttálaš vuoddoeavttuid mielde.

§ 5 Sámi regiovnnaš boazodoalloguovllut

Sámi boazodoalloguovlu juhkkovuvvo sámi regiovnnaš boazodoalloguovlun gos boazodoallu oažžu doaimmahuvvot dakkár erenoamáš vuoigatvuodaiguin ja geatnegasvuodaiguin mat leat mearriduvvon dán lágas dahje dán lága olis. Gonagas mearrida juohkima.

§ 6 Sámi orohagat

Boazodoallostivra juohká regiovnnaš boazodoalloguovlluid sámi orohahkan, § 42 mearrádusaid mielde.

§ 7 Bággolotnun sihkkarastit boazodollui guohtumiid

Gonagas sáhtá stáhtii gáibidit luobahuvvot eatnama ja vuoigatvuodaide, dás maiddá vuoigatvuodaide namuhuvvon 3. kapihttalas, ja maiddá vuoigatvuodaide buhtadusaide vahágiid ovddas maid bohccot leat dagahan, go nu gávnnavuvvo dárbbášlažžan boazodoalu geažil sámi boazodoalloguovllus, ja go ferte vuordit ahte dakkár dahku eahpitkeahhtá gártá eambo ávkin go vahágin.

Jus áššin lea luobahit vuoigatvuodaide namuhuvvon 3. kapihttalas, de sáhtá ášši vuolgaheaddji beassat buhtadeamis vástideaddji áššegoluid jus vástideaddji šiehtadallamiid maŋnel lea hilgon dahje ii leat vástidan fáldaga, ja vástideaddji riektearvvošteami mearrádusa olis ii oaččo eambo go fáldaga. Muđui gustojit áššegollomearrádusat lágas geassemánu 1. b. 1917 nr. 1 árvvoštus- ja bággolotnunaššiid birra.

§ 8 Boazodoallu olggobealde sámi boazodoalloguovllu

Olggobealde sámi boazodoalloguovllu ii oaččo boazodoallu doaimmahuvvot Gonagasa addin erenoamáš lobi haga. Dakkár lobi sáhtá oažžut duššefal son, guhte sáhtá čájehit čálalaš duodaštusa das ahte guoskevaš eananeaiggádat ja vuoigatvuodalaččat geaidda su boazodoallu boahá guoskat leat addán sutnje lobi, dahje eará vuodul sáhtá geavahit doarvá viiddis ja heivvolaččat ráddjejuvvon duovdagiid boazodollui. Lohpi ii berre addojuvvot goddeguovlluide. Berre maiddá leat várrogas addimis lobiid guovlluide mat leat dainna lágiin lahka boazodoalloguovlluid ahte riiddut sáhttet čuožžilit. Lohpi sáhtá addojuvvot vissis áigái, ii ge leat guđege ládje gustovaš maŋnel go guohtunvuoigatvuohta lea eret gahččan. Dollui sáhttet biddjot dárkilet eavttut.

Searveopmodat olggobealde boazodoalloguovllu sáhtá geavahuvvot boazodollui eaiggátsearvvi eanetlogu mearrádusa mielde, lága vuodul geassemánu 18. b. 1965 nr. 6 searveopmodagaid birra.

Jus eaiggádat ja geavaheaddjit guđet hálddašit eanas oasi dakkár duovdagiin mat leat heivvolaččat boazodollui, háliidit duovdagiid geavahuvvot dasa, muhto eai beasa go muhtun eananeaiggádat eai dáhto miedihit, de sáhttet eananjuohkinlága § 2 e-bustáva mearrádušat oktasaš doaimmaid birra geavahuvvot dán dáfus.

Gonagasa dohkkeheamiin sáhtta almenetstivra gitta 10 jahkái hávális addit lobi doaimmahit boazodoalu gilialmmennegis olggobealde boazodoalloguovllu, jus boazodoallu ii šattaš mearkkašahhti vahágin dahje hehttehussan sidjiide geain lea geavahanvuoigatvuohta.

Boazodoalu birra stáhta almennegiin olggobealde boazodoalloguovllu gusto §17 lágas geassemánu 6. b.1975 nr. 31 (várreláhka).

Kapihtal 2 Boazodoallu sámi boazodoalloguovllus

§ 9 Vuoigatvuohta eaiggáduššat bohccuid sámi boazodoalloguovllus

Dušše sis geain lea vuoigatvuohta atnit mearkka, gč. § 32, lea vuoigatvuohta eaiggáduššat bohccuid sámi boazodoalloguovllus.

Lea eaktun ahte bohccot gullet siidaoassái dahje buhtalas siidaoassái man jodiha ovddasvástideaddji jodiheaddji §§ 10 ja č. mearrádušaid mielde.

Jus leat erenoamaš ákkat, de sáhtta boazodoallostivra miedihit ahte olmmoš gii ii deavdde eavttuid vuosttaš dahje nuppi lađđasis, oažžu eaiggáduššat bohccuid sámi boazodoalloguovllus.

Boazodoallostivra sáhtta maiddái miedihit ovttaskas olbmuid dahje ásahusaid eaiggáduššat bohccuid dutkamiid ja geahččalemiid várás almmolaš jodiheami ja geahču vuolde. Diekkár lobit galget addojuvvot dihto áigái ja dihto eavttuid vuodul.

§ 10 Siidaoassi

Siidaosiin oaivvilduvvo bearaš dahje ovttaskas olmmoš mii gullá siidii, gč. § 51, ja gii doaimmaha boazodoalu ovttá olbmo jodiheami dahje náittosguimmežagaid dahje ovttasássiid oktasaš jodiheami vuolde. Siidaoasi jodiheaddji galgá ássat Norggas.

Siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddji mearrida gii oažžu eaiggáduššat bohccuid siidaoasis ja man olu bohccuid.

Boazoeaiggát sáhtta leat dušše ovttá siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjin, ii ge sáhte eaiggáduššat bohccuid eambo go ovttá siidaoasis. Agivuloš mánná gean váhnemat eai eale ovttas, oažžu almmotge eaiggáduššat bohccuid siidaoasis sihke eatni ja áhči bealde.

§ 11 Siidaoasi ásaheapmi

Doalloovttadat mii lága fápmuiboahtimis lea sisačálihuvvon guovllustivrii, rehkenasto siidaoassin dán lága mearrádušaid mielde. Son gii lága fápmuiboahtimis lea doalloovttadaga eaiggát lea dán siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddji.

Jus leat ovttamielalalaččat, de sáhttet siidaosiid jodiheaddjit ásahtit siidii ođđa siidaoasi man jodiha dihto olmmoš gii lea válddálaš ja gii deavdá § 9 eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra. Galgá fuolahuvvot ahte ásaheapmi ii dagat siidda ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevašvuoda ovdii.

Ođđa siidaoasi ásaheittiin galgá boazolohku doalahuvvot siidda alimus boazologu siskkobealde, gč. § 60 vuosttaš ja nuppi lađđasiid. Jus ásaheapmi dagaha boazologu badjel mearriduvvon logu, de ferte lohku vuoliduvvot § 60 goalmát ja njelját lađđasiid mearrádusaid mielde.

Mearridettiin gii ođđa siidaoasi galgá jodihit, galget ee. siidda bargofámut ja ohcci eallindilálašvuodat, ja lága ulbmil vuhtii váldojuvvot.

Ođđa siidaoasi ásaheapmi galgá dieđihuvvot guovllustivrii dohkkeheapmái. Guovllustivra galgá dárkkistit ahte ođđa siidaoasi ásaheami formála eavttut leat devdojuvvon, maiddá ahte ásaheapmi ii dagat siidda ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevaš boazodolu ovdii. Guovllustivra sáhtá biehttalit dohkkeheamis siidaoasi jus siidaosiid gaskamearalaš boazolohku šaddá vuollel 250 siidda alimus boazologu ektui.

Mearrádusat nuppi lađđasis gitta viđát lađđasii gustojit seammaládje siidaoasi sirdima dáfus eará siidii.

Guovllustivra sáhtá, erenoamáš ákkaid vuodul, gohččut orohaga dahje siidda ásahtit ovttá dahje eanet ođđa siidaosiid. Ođđa siidaoasi jodiheaddji nammaduvvo mearrádusaid mielde nuppi lađđasis gitta viđát lađđasii. Jus ii šatta ovttamielalášvuotta, de galgá guovllustivra nammadit jodiheaddji.

§ 12 Buohtalas siidaoassi

Siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddji sáhtá mearridit ahte ásaheami buohtalas siidaoassi mii gullá siidaoassái.

Buohtalas siidaoasi ásaheami eaktun lea ahte dábálaš siidaoassái ja buohtalas siidaoassái mearriduvvo alimus boazolohku man siskkobealde siidaoassi ja buohtalas siidaoassi galgaba doalahit logu.

Ii sáhtá ásaheami eambbo go okta buohtalas siidaoassi guđenai siidaoassái.

Buohtalas siidaoassi sáhtá doalahuvvot gitta čieža jagi, ja diekkár doalu ásaheamis eaktuduvvo ahte seammás dahkkojuvvo soahpamuš badjelasás váldit siidaoasi. Buohtalas siidaoasi jodihanovddasvástádus sáhtá addojuvvot dušše mánnái, áddjubii/áhkubii dahje eará nuorat buolvva olbmui gii deavdá § 9 eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra. Son galgá leat válddálaš ja galgá leat searvan buot boazodoalu bargguide jodiheaddji fárus unnimusat golbma jagi.

Buohtalas siidaoasi jodiheaddjis leat seamma vuoigatvuodat ja geatnegasvuodat go dábálaš siidaoasi jodiheaddjis, jus eará ii čuvoš dán lága olis.

Jus siidaoasi jodiheaddji jápmá dahje heaitá ovddasvástideaddji jodiheaddjin, de šaddá buohtalas siidaoassi oktii siidaosiin ja buohtalas siidaoasi jodiheaddji šaddá ođđa jodiheaddjin.

Buohtalas siidaoasi ásaheapmi galgá dieđihuvvot guovllustivrii, mii dárkkista ahte buohtalas siidaoasi ásaheami formála eavttut leat devdojuvvon.

§ 13 Náittosguoimmi ja ovttasássi sadji

Jus ovddasvástideaddji siidaoasi jodiheaddji lea náitalan dahje náitala, de sáhttiba goappaš náittosguimmežagat leat siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjit. Dat gusto maiddái dalle go dušše nubbi sudnos deavdá § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra. Diekkár oktasaš siidaoassi mearkkaša ahte náittosguimmežagat leaba solidáralaččat ovddasvástideaddji jodiheaddjit.

Jus náittosguimmežagat soahpaba ahte goappašagat leaba siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjit, de ferteba dan diedihit boazodoalldiedáhusas, gč. § 18.

Náittosguimmežagat geat goappašagat deavdiba § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra, sáhttiba leat goabbat siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjin, daid gáržžádusaiguin mat bohtet ovdan lágas muđui.

Mearrádusat vuosttaš lađđasa rájes goalmát lađđasa rádjái gustojit seammaládje náitalkehtes olbmuide geat ealliba ovttas (ovttasássiide) jus

1. sudnos leat dahje leat leamaš oktasaš mánát,
2. soai ovdal leaba goabbat gummiineaska leamaš náitalan, dahje
3. leaba ovttas eallán guokte jagi náittusdili sullasaš oktavuodas.

§ 14 Jus náittosdilli dahje ovttasássan nohká

Jus náittosguimmežagat dahje ovttasássi guimmežagat leaba ovttas jodihan siidaoasi, ja nubbi sudnos jápmá, de šaddá báhcán bealli akto siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjin. Dát gusto maiddái dalle jus báhcán bealli ii deavdde § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra.

Jus náittosdilli dahje ovttasássan loahpahuvo eará árttaiguin go jápmima geažil, de massá dat náittosguoibmi dahje ovttasássi gii lea mieldeovddasvástádusa ožžon náittosdili dahje ovttasássama bokte, vuoigatvuođa leat mieldeovddasvástideaddji jodiheaddjin. Bealit sáhttiba soahpat ahte son almmotge ain beassá atnit bohccuid siidaoasis dahje ahte son akto doaibmagohtá siidaoasi jodiheaddjin. Dát gusto maiddái dalle go son ii deavdde § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra.

Jodihanovddasvástádusa rievdamat vuosttaš ja nuppi lađđasa mielde galget diedihuvvot guovllustivrii.

§ 15 Siidaoasi jodihanovddasvástádusa sirdin

Jus buohtalas siidaoassi ii leat áсахuvvon, de sáhtá siidaoasi jodiheaddji sirdit siidaoasi jodihanovddasvástádusa mánnái, áddjubii/áhkubii dahje eará olmui gii § 9 vuosttaš lađđasa mielde deavdá eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra siidaoasis.

Siidaoasi ođđa jodiheaddji galgá leat válddálaš ja galgá leat searvan buot boazodoalu bargguide jodiheaddji fárus unnimusat golbma jagi. Guovllustivra

sáhttá almmotge erenoamáš dilálašvuodain dohkkehit sirdima mánnái dahje áddjubii/áhkubii gii ii deavdde dáid gáibádusaid.

Maŋnel siidaoasi jođihanovddasvástádusa sirdima lea siidaoasi ovdalaš jođiheaddjis ain vuoigatvuohta atnit bohccuid siidaoasis.

Jus siidaoasi jođiheaddji jápmá ovdal go leat dahkkon mearrádus nugo namuhuvvon vuosttaš lađđasis, de lea mánás, áddjubis/áhkubis dahje eará fuolkkis gii deavdá § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra, vuoigatvuohta badjelasás váldit siidaoasi ovddasvástádusa jus leaska dahje báhcán ovttasássi ii váldde ovddasvástádusa badjelasás § 14 njuolggadusaid mielde. Nuppi lađđasa mearrádušat gustojit dán dáfus.

Jápmima oktavuodas sáhttá oheat guovllustivrras lobi vurket siidaoasi dassáži go mánná, áddjut/áhkut dahje eará olmmoš gii deavdá § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra, lea šaddan válddálaš.

Siidaoasi sirdin galgá dieđihuvvot guovllustivrii mii dárkkista ahte sirdima formála eavttut leat devdojuvvon.

§ 16 Siidaoasi heaittiheapmi

Jus siidaoasi ovddasvástideaddji jođiheaddji heaittiha iežas boazodoalu dahje jus jápmá ja ovddasvástádus ii sirdojuvvo earái § 12 ja §15 mearrádušaid mielde, de galgá siidaoassi heaittihuvvot ja bohccot vuvdojuvvo jus eai sirdojuvvo eará siidaoassái dahje buohtalas siidaoassái. Geassesiidda stivra, gč. § 52, dahje § 53 nuppi lađđasa mielde válljejuvvon gulahallanolmmoš, galgá fuolahit ahte siidaoassi heaittihuvvo. Heaittiheami golut gokčojuvvojit bohccuid vuovdima bokte.

Jus buohtalas siidaoasi ovddasvástideaddji jođiheaddji heaittiha iežas boazodoalu dahje jus son jápmá ja ovddasvástádus ii sirdojuvvo earái, de manná buohtalas siidaoassi dan siidaoassái mas ásahuvvui.

Heaittiheapmi vuosttaš ja nuppi lađđasiid mielde galgá dieđihuvvot guovllustivrii.

Jus siidaoasi dahje buohtalas siidaoasi boazolohku lea leamaš vuollel 50 vihtta jagi, de ferte dat heaittihuvvot siidaoassin. Guovllustivra mearrida heaittiheami. Go boazolohku lea njealját jagi vuollel 50 de galgá guovllustivra dieđihit siidaoasi jođiheaddjái čuovvovaš heaittiheami birra. Dieđihuvvot galgá unnimusat guhtta mánu ovdal nuppe jagi boazodoallodieđáhusa sáddema áigemeari. Vuosttaš lađđasa mearrádus heaittiheami čađaheami birra gusto dán dáfus.

§ 17 Bohccuid oamasteapmi 2. kapihttala mearrádušaid vuostá

Son gii oamasta bohccuid 2. kapihttala njuolggadusaid vuostá, sáhttá gohčohallat heaitit 11. kapihttala mearrádušaid mielde.

§ 18 Boazodoallodieđáhus

Siidaoasi jodiheaddji galgá jahkásaččat addit boazodoalldiedáhusa guovllustivrii. Diedáhusas galget siidaoasi boazolohku ja boazoeaiggádat, ja siidagullevašvuotta boahitit ovdan. Diedáhusa kopijja sáddejuvvo dan orohaga stivrii gos boazodoallu doaimmahuvvo.

Departemeanta addá dárkilet mearrádusaid dan birra mii muđui galgá diedihuvvot, áigemeari birra jna.

Boazodoalldiedáhusa dieđuid dáfus gusto jávohisvuodageasku ovttaskas olbmuid boazologu ja sin eará persovnnalaš dilálašvuodaid birra, jus eará ii čuvoš ovttage lága olis. Hálddašanlága § 13 a rájes § 13 e rádjái gustojit dán dáfus.

Kapihtal 3 Boazodoallovoigatvuoda sisdoallu

§ 19 Guohtunvoigatvuotta

Boazodoallovoigatvuotta sisttisoallá voigatvuoda boazoguohtumiidda váriin ja eará duovdagiin, nu maiddái ovdalaš gilvojuvvon eatnamiin ja ovdalaš ladjosajiin mat leat sierra ja mat eai gula ássanguovlluide eai ge dakkár gilvojuvvon eatnamiidda mat leat anus, jus dat eai leat áimmahuššon eai ge leat anus dikšojuvvon guohtunearamin, jus fal eanan ii leat áidojuvvon dakkár áiddiin mii doallá bohcco. Gonagas sáhtá addit dárkilet mearrádusaid dan birra movt galgá ipmirdit dajaldaga áidi mii doallá bohcco.

Gonagas sáhtá mearridit dihto goahcevuovdeguovlluide boazoguohtungildosa vissis áigái, go adnojuvvo dárbblašlaš vuovddi ođasmahttima ja ođđasit šaddama geažil. Gonagas sáhtá maiddái muđui ráfáiduhittit dárkileappot mearriduvvon guovlluid dihto áigái go leat erenoamáš ákkat dasa. Ráfáiduhittinmearrádus sáhtá maiddái gustot johtimii bohccuiguin.

Eatnamat gos gildojuvvo boazoguohtun, berrejit buhttejuvvo seammasullasaš guohtunearnamiiguin jus dat lea vejolaš.

§ 20 Áigodatguohtumat

Guohtunvoigatvuotta sisttisoallá voigatvuoda dárbblašlaš áigodatguohtumiidda, namalassii gidđa-, geasse-, čakča- ja dálveguohtumiidda, dás maiddái johtingeainnuide, guottet- ja ragatbáikkiide.

§ 21 Vuoigatvuotta visttiide, áittiide jna.

Boazodoallovoigatvuotta addá mehciin voigatvuoda cegget dárbblašlaš barttaid ja gođiid olbmuid várás ja voigatvuoda cegget áittiid, buvriid, njalaid, luviid ja suonjiriid biergasiid ja borramuša várás.

Boazodoalli sáhtá mávssu ovddas oazžut čájehuvvot orrunviessosaji jus son ii earaládje dábut orrunviesu maid dárbbáša doaimmahit ulbmillaš boazodoalu. Jus áššái gulli bealit eai soabat dan alde leat go eavttut devdojuvvon oazžut viessosaji čájehuvvot, dahje gos viessosadji galgá leat, viessosaji sturrodaga dahje ráddjema

alde, eavttuid alde dahje mávssu alde, de mearriduvvo gažaldat eananjuohkindikki árvvošteami bokte.

Eanan mii lea váldojuvvon atnui dahje čájehuvvon ja visttit ja rusttegat mat leat dán paragrafa vuosttaš ja nuppi lađđasiid vuodul ceggejuvvon, eai sáhte Gonagasa dohkkeheami haga ja eananeaiggáda lobi haga geavahuvvot eará ulbmiliidda go boazodollui eai ge daguhuvvot earáide go boazodolliide ja ulbmiliidda mat devdet vuosttaš ja nuppi lađđasiid eavttuid.

§ 22 Johtingeainnut

Boazodolliin lea lohpi friddja ja hehttekeahttá vuojehit ja sirdit bohccuid dain osiin boazodoalloguovllus gos boazu lobálaččat oažžu leat ja lohpi johtit bohccuiguin árbevirolaš johtingeainnuid mielde. Johtingeaidnun adnojuvvojit maiddá bissovaš sisa- ja olggoslástensájit boazofievrrideami várás.

Boazodoalu johtingeainnut eai galgga giddejuvvet, muhto Gonagas sáhtta addit lobi nuppástuhttit johtingeainnu ja rahpat ođđa johtingeainnuid go vuoiggalaš beroštumiid geažil nu berre dahkkot. Vahát mii šattaš nuppástuhttima geažil dahje ođđa johtingeainnu rahpama geažil, galgá buhttejuvvet árvvošteami olis man eananjuohkindiggi jođiha, jus muđui ii soabaduvvo. Gonagas sáhtta mearridit ahte maiddá ođđa johtingeainnu dárkilet mearrideapmi galgá biddjot árvvošteami háldui.

§ 23 Mohtorjohtolat

Sus gii doaimmaha boazodoalu, lea lohpi geavahit dárbbaslaš fievrruid gustovaš orohatplána mielde, vrd. § 62.

Galgá unnimus lági mielde bievlan vuodjit meahccefiervruiguin ja galgá dan muddui go vejolaš vuodjit dihto máđijaid mielde. Mohtorjohtolat dahje girdin guovllus mii lea ráfáidahtton lága olis geassemánu 19. b.1970 nr. 63 luonddugáhttema birra galgá dáhpuhuvvat mearriduvvon lánkaásahusaid mielde gáhttema birra. Diekkár johtaleami birra ráfáidahtton guovllus sáhtta guoskevaš hálldašaneiseváldi lánkaásahusaid bokte mearridit dárkilet njuolggadusaid ovttrasáđiid orohatstivrrain ja guovllustivrrain.

§ 24 Áiddit ja eará rusttegat

Vuoigatvuohta doaimmahit boazodoalu addá vuoigatvuođa hukset gárddiid ja áiddiid, njuovvanrusttegiid, šaldiid ja eará rusttegiid maid boazodoalus dárbbasá. Áiddit ja rusttegat eai galgga biddjot nu ahte šaddet dárbbasmeahhtun fastin dahje mearkkašahhti vahágin dahje hehttehussan eananeaiggádii dahje eará vuoiggalaš beroštumiid guovdu.

Áiddit ja rusttegat mat galget čuožžut guhkit go ovttá áigodaga jagis, eai galgga huksejuvvet departemeantta dohkkeheami haga. Stuorat bistevaš rusttegat eai sáhte dohkkehuvvot ovdal go lea dollon buot biraslaš váikkuhusaid fágamáhtolaš guorahallan ja daid árvvoštallan rusttega boazodoallofágalaš dárbbuid ektui. Jus eananeaiggát ja vejolaš vuoigatvuođalaš eanangeavaheaddjit eai mieda dasa, de sáhtta departemeanta addit lobi hukset rusttega mávssu ovddas eananjuohkindikki árvvošteami vuodul vahágiid ja hehttehusaid birra.

Áiddiid ja rusttegiid mat eai leat vuosttaš ja nuppi lađđasiid mearrádusaid mielde, sáhtta guovllustivra gáibidit ovddasvástideaddji njeaidit dahje rievdadit. Jus dat ii leat dahkkojuvvon dihto áigemeari sisa, de sáhtta boazodoalloagronoma ovttatmanu gaikkuhit dahje rievdatahttit daid. Guovllustivra sáhtta válldi dán mearrádusa mielde addit boazodoalloagronomii. Goluid doaimmaide dán mearrádusa mielde máksá ovddasvástideaddji ja dat leat bággobearrama vuodđun.

Departemeanta sáhtta addit dárkilet mearrádusaid das gosa áiddit ja eará rusttegat galget biddjot ja man málle mielde galget ráhkaduvvot, nu maiddá ee. áideávdnasiid hárrái. Departemeanta sáhtta maiddá addit mearrádusaid das mainna lágiin bissovaš áiddit ja rusttegat galget ortnegis dollojuvvot ja mearrádusaid geatnegasvuoda birra gaikut áiddiid ja rusttegiid mat eai dollojuvvo ortnegis dahje mat eai leat šat anus.

§ 25 Boaldámušat ja muorat sámi boazodoalloguovllus

Sámi boazodoalloguovllus mielddisbukta boazodoallovuoigatvuohta lobálaš boazodoalu doaimmahettiin, vuoigatvuođa iežas atnui váldit lastamuoraid, miestagiid, gaskasiid, siedggaid, soahkerissiid, sorvviid, goike bieggagahčahasaid, gahččan ovssiid ja rissiid, jalgnáid ja gudduid, bessiid ja bárkku, sihke almmolaš ja priváhta eatnamis, go dat galget geavahuvvot:

1. boaldámuššan,
2. gođiide, gámmiide dahje áittiide, njalaide, buvriide, suonjiriidda ja luviide biergasiid ja borramušaid várás,
3. goahtemuorran, bargoneavvun ja smávit atnubiorgasiid ávnnasin
4. gárddiide (jorriide/girtnuide, gárddiide),
5. ostemii ja bárkemii.

Varas lastamuoraid ja varas rissiid ii galgga váldit jus dakko dahje dakko lahkosiin gávdnojit eará muorat mat heivejit seamma atnui.

Vuovdeeaiggát sáhtta gáibidit mávssu varas lastamuoraid ovddas mat váldojuvvojit priváhta vuovddis, muhto muđui ii sáhte gáibiduvvot máksu muoraid ovddas mat lobálaččat váldojuvvoit dán paragrafa vuodul. Eananeaiggádii galgá dakkaviide dieđihuvvot go dakkár muorat váldojuvvojit maid ovddas son sáhtta mávssu gáibidit. Jus ii šatta ovttamielalašvuohta mávssu alde, de sáhtta gáibidit ahte mávssu sturrodat mearriduvvo eananjuohkindikki árvošteami bokte. Finnmárkkuopmodat ii sáhte dán lađđasa mearrádusaid olis gáibidit mávssu.

Nu guhkás go čájehuvvo leat dárbblašlažžan vuovddi seailluheami, ođasmahttima dahje ođđasit šaddama dihte dahje dan dihte go guovllus lea muoravátni, de sáhtta Gonagas lálkaásahusaid bokte gáržžidit dahje áibbas gielddit muoraid váldima dárkileappot mearriduvvon guovlluin, ja dan olis mearridit ee. ahte varas muorat sáhttet váldot duššefal čájeheami mielde.

§ 26 Bivdu ja guolásteapmi sámi boazodoalloguovllus

Sámi boazodoalloguovllus mielddisbukta boazodoallovuoigatvuohta lobálaš boazodoalu doaimmahettiin vuoigatvuođa bivdit ja guolástit stáhta almennegiin, ja dakkár stáhtaeatnamiin mat eai leat erenoamážit mihtiduvvon ja

Finnmárkkuopmodagas dan orohaga siskkobealde gos boazodoallu doaimmahuvvo, seamma eavttuiguin mat leat gieldda, gili dahje báikegotti ássiin gos almmenet, stahtaeanan dahje Finnmarkkuopmodaga guoskevaš eanan lea. Stáhta mihtiduvvon vuvddiin ja duoddariin boazodoalloguovllu siskkobealde galgá boazodolliid bivdin- ja guolástanvuoigatvuohta leat nu movt lea leamaš áigahaččas.

Gonagas sáhtta mearridit ahte boazodolliin galgá leat aktovuoigatvuohta geavahit gitta guollebivdoneavvuid dárkileappot mearriduvvon jávriin ja johkaosiin eará stáhtaeatnamiin go stáhta almmenengiin. Gonagas sáhtta maiddái mearridit ahte vissis jávriid ja johkaosiid eatnamiin namuhuvvon ovddit cealkagis, galget beassat bivdit duššefal sii guđet doaimmahit boazodoalu.

Bivddu ja guolásteami ovddas dán paragrafa mearrádusaid vuodul ii galgga máksojuvvot láigu ii ge goartadivat.

Kapihtal 4 Dábálaš mearrádusat boazodoalu birra

§ 27 Boazodoallu

Boazoeaiggát galgá iežas boazodoalu doaimmahettiin vuhtii váldit eará boazodolliid doaimma, ii ge geavahit guohtumiid dainna lágiin ahte dat hedjonit eará boazoeaiggádiidda. Boazoeaiggát ii galgga earáid hehttet doaimmaheamis sin vuoigatvuođalaš boazodoalu.

Boazoeaiggát galgá fuolahit ahte boazodoallu doaimmahuvvo dán lága meriid mielde ja orohaga doaimmanjuolggadusaid mielde.

§ 28 Geahčču

Bohccot galget gehččojuvvot nu ahte buoremus lági mielde hehttejuvvojit dahkamis vahága, mannamis olggobeallái lobálaš guohtunguovllu dahje mastamis eará ealuide.

Orohaga doaimmanjuolggadusain sáhtta dárkileappot mearridit geahču birra.

§ 29 Geahčadeapmi

Siiddas mas lea ágga navdit ahte sin bohccot leat mastan eará siidda ellui, lea vuoigatvuohta geahčadit ealu gávnahit leat go sis bohccot doppe.

Geahčadit sáhtta dušše jus dán siiddas lea ovddasteaddji das. Ovddasteaddji galgá fuolahit ealu geahčadeapmái. Muđui galgá geahčadeapmi leat guovllu boazoeaiggádiid dábálaš vieruid mielde.

Orohaga doaimmanjuolggadusain sáhtta dárkileappot mearridit geahčadeami birra.

§ 30 Eará siiddaid bohccot

Siida mii iđiha vierrobohcco iežas ellui, galgá jodneamos lági mielde dan diedihit guoskevaš siidii. Rátkkašeapmi čadahuvvo § 31 mearrádusaid mielde.

Jus nuppi siidii lea váttis viežžat iežaset bohccuid dahje ii leat vejolaš rátkkašit, de lea dat siida mii lea bohccuid iđihan, geatnegas áittardit daid dassáži go sáhttet rátkojuvvot ja vižžojuvvot.

Orohaga doaibmanjuolggadusain sáhtta dárkileappot mearridit geahčadeami birra.

§ 31 Rátkkašeapmi

Son geas leat bohccot ealus ovttas earáiguin, sáhtta gáibidit rátkkašeami vai beassá bohccuidis sierra rátkit.

Earát geain leat bohccot ealus, leat geatnegasat lágídit dilálašvuodaid nu ahte sáhtta rátkit. Ii oktage galgga ráfehuhttit rátkkašeami. Rátkit berre ovdal go eallu johtá eret áigodatguohtumis.

Rátkkašeami ii sáhte gáibidit guottet- ja ragatáigge dahje jus rátkkašeapmi ii leat bealuštahti elliidsuodjalanákkaid vuodul.

Ovdal go eallu biddjo gárdái, de galgá diedihuvvot siiddaide main sáhttet leat bohccot ealus.

Orohaga doaibmanjuolggadusain sáhtta dárkileappot mearridit rátkkašeami ja diediheami birra.

Kapihtal 5 Bohccuid merken ja mearkkaid sisačáliheapmi

§ 32 Mearkavuoigatvuohta

Mearkavuoigatvuohta lea sámi sogat olbmui:

1. geain lága fápmuiboahtimis alddiineaset lea boazodoallu váldoealáhussan orohagas lága mielde geassemánu 9. b. 1978 nr. 49 boazodoalu birra, gč. § 4, vrd. § 3, dahje geain
2. váhnemiin dahje váhnenváhnemiin lea boazodoallu leamaš váldoealáhussan, ja geat
3. gullet siidaoassái dahje bohtet gullat siidaoassái mearrádusa mielde § 10 nuppi lađđasa olis dahje geat galget jodihit siidaoasi dahje buhtalas siidaoasi § 11 rájes gitta §15 olis.

Son gii adopterejuvvo, oážžu seamma mearkavuoigatvuođa dego jus livččii leamaš adoptiivaváhnemiid iežasriegádahtton mánná, vaikko son ii livčče ge sámi sogas.

Sus gii lea náitalan siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheddjiin, muhto ieš ii deavdde mearkavuoigatvuođa eavttuid vuosttaš lađđasa mielde, lea mearkavuoigatvuohta. Seamma vuoigatvuohta lea ovttasássis, gč. § 13 nejalját lađđasa.

Jus goalmát lađđasis namuhuvvon olmmoš váldá badjelasás siidaoasi jodiheami, gč. § 14, de lea sus mearkavuoigatvuohta nu guhká go son lea siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjin. Su ođđa náittosguoimmis dahje ovttasássis ii leat mearkavuoigatvuohta goalmát lađđasa mielde.

Jus boazodoallostivra lea § 9 goalmát lađđasa mielde addán olbmui vuoigatvuođa eaiggáduššat bohccuid, de sáhtá boazodoallostivra maidái addit sutnje mearkavuoigatvuođa dalle go lea dárbblaš dohkálaš boazodoalu doaimmaheapmái.

§ 33 Merkengeatnegasvuohta

Buot bohcot sámi boazodoalloguovlluin galget merkejuvvot eaiggáda sisačálihuuvon merkii.

Boazu galgá merkejuvvot eaiggáda sisačálihuuvon merkii ovdal golgotmánu 31. beavvi seamma jagi go lea riegádan. Guovllustivra sáhtá erenoamáš dilálašvuođain miedihit ahte dát áigemearri ložžejuvvo, muhto ii guđege dáfus mañnelii go miessemánu 31. beavái nuppe jagi.

Merken galgá dáhpáhuuvot lága mielde juovlamánu 20. b.1974, nr. 73 elliidsuodjalusa birra.

§ 34 Merkenvuogit

Sámi boazodoalloguovllus galget bohccot bealljemerkejuvvot boazoeaiggáda sisačálihuuvon bealljemerkekii.

Váldomearkka lassín sáhtá biddjot bealljegilkor go ovdalaččas merkejuuvon boazu jorrá ođđa eaiggádii.

Gaskaboddosaččat sáhtá guolgameaket dahje bidjat bealljegilkora. Gaskaboddosaš merken čájeha eaiggátvuođa dassáži go boazu merkejuvvo vuosttaš dahje nuppi lađđasa mielde.

§ 35 Meakka rievdadeapmi

Ii leat lohpi rievdadit mearkka.

Rievdadeapmi ránggáštuuvvo ránggáštušlága 24. kapihttala mearrádusaid mielde.

§ 36 Geažotbeljiid ja lobihemet merkejuuvon bohccuid vuovdin

Ovddit jagiid riegádan boazu, mii ii leat miessemánu 31. beavvi rádjái merkejuuvon lobálaš merkii, galgá dábálaččat vuvdojuvvot orohatstivrra, dahje siidastivrra ovddasvástádusa olis.

Vuovdima boahtu gahččá eaiggádii. Jus eaiggát ii leat dihtosis, de gahččá boahtu dan siidii masa boazu gullá. Jus siida ge ii leat dihtosis, de gahččá boahtu orohakkii.

§ 37 Mearkalávdegoddi ja váiddaásahus

Juohke sámi regiovnnaš boazodoalloguovllus välljejuvvo mearkalávdegoddi mas leat unnimusat golbma ja eanemusat vihtta miellahtu iešguđet orohagain, ja persovnnalaš várrelahtut. Orohatovdaolbmot välljejit lahtuid ja várrelahtuid.

Boazodoallohállddahus nammada lávdegoddái čálli. Boazodoallostivra nammada váiddaásahusa.

§ 38 Mearkka sisačáliheapmi ja sihkkun

Mearkalávdegoddi galgá dohkkehit buot mearkkaid ovdal go dat váldojit atnui regiovnnaš boazodoalloguovllus. Boazodoallohállddahus sisačállá boazodoalloguovllu dohkkehuvvon mearkkaid. Mearka galgá leat dakkár ahte ii sáhte seahkánit dahje boastut geavahuvvot. Mearkalávdegoddi galgá, dohkálaš boazodoalu vuhtii válddidettiin, doalahit mearkkaid árbevirolaš hámis ja geavaheamis, earret eará doalahit soga árbevirolaš mearkaoali.

Mearkka ii sáhte registreret gálvomearkan njukčamánu 3. b.1961 lága nr. 4 mielde.

Sisačálihuvvon mearka galgá sihkkovuvvot go mearkaeaiggát jápmá ja jus sus eai báze bohccot mat ovttas mearkkain jorret beallelašžii dahje árbbolažžii.

Jus mearka ii leat leamaš anus maŋemus 4 jagi, de sáhtta mearkalávdegoddi sihkkut mearkka.

Jus sisačálihuvvon mearka lea dakkár ahte sáhtta seahkánit dahje boastut geavahuvvot, de sáhtta mearkalávdegoddi sihkkut mearkka.

Boazodoallostivrra dohkkehemiin sáhtta mearkalávdegoddi mearridit dievasmahtti njuolggadusaid mearkkaid birra jna.

§ 39 Áššegiedahallan

Mearkalávdegoddi galgá almmuhit mearkaohcamiid siidaosiid jođiheddjiide guoskevaš orohagas ja ránnjáorohagain. Galgá maiddái almmuhuvvot Suomas ja Ruotas. Mearkalávdegotti mearrádus ohcama hárrái galgá almmuhuvvot seammaládje.

Mearkalávdegotti mearrádusa sáhtta váidit váiddaásahussii.

Departemeanta sáhtta mearridit dárkilet njuolggadusaid mearkalávdegotti áššegiedahallamii, dás maiddái čálihandivada, ja váiddagiedahallama njuolggadusaid.

§ 40 Dievasmahtti njuolggadusat mearkkaid birra

Departemeanta sáhtta mearridit dárkilet njuolggadusaid bohccuid merkema ja mearkkaid sisačálihemi birra, ja nu maiddái dakkár mearkkaid sirdima ja sihkkuma birra mat eai leat anus.

§ 41 Merken olggobealde sámi boazodoalloguovllu

Departemeanta mearrida dárkilet njuolggadusaid mearkkaid ja merkema birra olggobealde sámi boazodoalloguovllu.

Kapihtal 6 Boazodoalu organiseren – orohat ja siida

I Orohagat

§ 42 Orohat

Juogidettiin sámi regiivnnalaš boazodoalloguovlluid orohahkan galgá boazodoallostivra deattuhit ahte orohaga boazodollui šaddet vieruiduvvan geavaheami vuodul lunddolaš ja ávkkálaš rájit.

Orohat galgá vuosttažettiin sisttisdoallat buot áigodatguohtumiid visot orohahkii gulli boazodolliide. Jus lea ulbmillaš, de sáhttet áigodatguohtumat leat mángga orohagas.

Orohatjuohkin ii hehte boazodolliid ovttasbargamis orohatrájiid rastá, jus fal dakkár ovttasbargu ii dagat eará boazodolliid vuogatvuodaid ovdii. Orohatjuohkin ii hehte guohtumiid geavaheami ge eará orohagas go dat dahkko erenoamáš riektivuodu mielde. Erenoamáš riektivuoduin oaivvilduvvo riektegustovaš duopmu dahje soahpamuš mii guoská buot gullevaš siiddaide.

§ 43 Orohatstivra

Juohke orohagas galgá leat orohatstivra man orohaga jienastanvuogatvuodalaččat välljejit iežaset gaskkas nuppi ja goalmmát lađđasiid mearrádusaid mielde.

Orohatjahkečoahkkin vällje stivraovdaolbmo, gč. § 49. Muđui galget orohaga buot geassesiiddat ovddastuvvot stivrras, gč. § 54 vuosttaš lađđasa nr. 2.

Siidajahkečoahkkin vällje siidda stivralahtu, gč. § 53. Jus leat eanet go čieža geassesiidda, de välljejuvvojit guhtta stivralahtu vuorbádemiin siiddaid evttohasaid gaskkas, earret dan siidda mas lea ovdaolmmoš. Orohatjahkečoahkkin sáhttá dan sadjái mearridit ahte stivrasadji galgá leat vuoruid mielde geassesiiddaid gaskkas. Dakkár njuolggadusaid galgá guovllustivra dohkkehit. Jodiheaddji ja eará stivralahtut ja sidjiide persovnnalaš várrelahtut välljejuvvojit guovtti jahkái hávális.

Jus leat garra ákkat, de sáhttá boazodoallostivra mearridit ahte geassesiiddas mii lea mihá stuorát go orohaga gaskamearálaš siiddat, galgá leat stuorát ovddasteapmi stivrras go dat mii bohtá ovdan nuppi lađđasa mearrádusain. Dán geassesiiddas almmotge ii sáhte leat eanetlohku stivrras.

Jus geassesiidda boazoeaiggádat muđui jagis rátkkašit unnit dálvesiidan, de sáhttet dálvesiidda siidaosiid jodiheaddjit, dahje eanet dálvesiiddat ovtta dahje eará joavku, gáibidit ahte stivrasadji galgá leat vurrolaga dálvesiiddaid/joavkkuid gaskka.

Jus orohat lea seamma go geassesiidda, de gustojit § 52 mearrádusat stivrra välljema birra, muhto almmotge nu ahte stivra galgá juohke dáfus välljejuvvo.

Stivra lea mearridanválddalaš go unnimusat bealli stivralahtuin leat čoahkis. Orohatstivra mas leat unnit go golbma lahtu, lea datte mearridanválddalaš dušše jus olles stivra lea čoahkis. Jus jienasteamis šaddet ovtta meari jienat, de mearrida jodiheaddji jietna.

§ 44 Orohatstivrra doaibma ja váldi

Orohatstivra ovddasta orohaga boazodoalloberoštumiid. Orohatstivrra doaibma lea fuolahit orohaga boazoguohtumiid lágaid ja doaibmanjuolggadusaid mielde.

Orohatstivra sáhtta earret eará dahkat soahpamuša, áššáskuhttit ja áššáskuhttojuvvot orohaga boazodolliid namas orohaga oktasaš áššiin. Dat guoská maid eanangáhttenáššiide vaikko dat eai guoskkaše ge buot boazodolliide. Dat almmotge ii hehte ovttaskas siiddaid dahje boazoeaiggádiid fuolaheamis iežaset erenoamáš beroštumiid.

§ 45 Fápmudus

Orohatstivra sáhtta dihto áššiin addit stivrajođiheaddjái ovttas stivračállin dahje ovttas eará stivralahtuin fápmudusa doaibmat stivrra ovddas.

§ 46 Orohatkássa

Juohke orohagas galgá leat orohatkássa. Buot siidaoasit leat geatnegasat máksit jahkásaš doarjaga orohatkássii. Orohatkássa galgá máksit orohatstivrra lahtuide buhtadusa barggu ovddas ja orohaga eará hálddašangoluid.

Doarjaga sturrodat rehkenasto boazologu mielde ja dan mearrida orohatjahkečoahkkin orohatstivrra evttohusa mielde, gč. § 50 vuosttaš lađđasa nr. 7. Orohatstivra rehkenastá juohke siidaoasi doarjaga siidaoasi boazologu mielde, oktan geahččobohccuiguin.

Mearrádusa siidaoasi doarjaga birra sáhtta ovddidit guovllustivrii, mii sáhtta rievdadit mearrádusa jus doarjja ii leat govttolaš orohaga doaimmaid ektui. Diekkár dárkkisteami sáhtta gáibidit gávccii vahkku sisa maŋŋel go siidaoassi oaččui dieđu doarjaga mearrádusa birra.

Jus doarjja ii máksojuvvo, de massá siidaoassi iežas jienastanvuoigatvuoda dassázii go vealgi lea máksojuvvon. Doarjaga loahpalaš mearrádus lea bággebearrama vuodđun.

§ 47 Boazodoallofoanda

Orohagas galgá leat boazodoallofoanda. Fondii manná:

1. buhtadus orohakkii guohtunvuoigatvuodaid bággonisteami ovddas jna.
2. buhtadus orohakkii vahágiid, hehttehusaid ovddas jna.
3. doaibmalobi divat (konsešuvdnadivat) orohakkii bággolotnuma ovddas,
4. boahu geažotbeljiid ja lobihemet merkejuvvon bohccuid vuovdimis,
5. doaibmanjuolggadusaid rihkkuma divat, gč. § 77,
6. eará ruđat mat bohtet orohakkii.

Orohatstivra hálddaša ja mearrida foandda ruđaid njuolggadusaid mielde ásahuvvon § 57 nuppi lađđasa nr. 5 olis.

§ 48 Rehketoallodárkkisteapmi (revišuvdna)

Jahkečoahkkinn vállje rehketdoallodárkkisteaddji mii galgá leat registrerejuvvon dahje stáhtautoriserejuvvon, lága mielde oddajagemánu 15. b.1999 nr 2 revisuvnna ja revisoraid birra.

Guovllustivra sáhhtá dohkkehit ahte olgguldas rehketdoallodárkkisteaddji sadjái ásavuvvo dárkkistanlávdegoddi masa válljejuvvojit guokte dahje golbma lahtu orohaga jienastanvuoigatvuođalaččaid gaskkas. Lahtut eai galgga ieža leat stivralahtut, ii ge sis galgga leat erenoamáš gullevašvuohta stivralahtuide.

§ 49 Orohatjahkečoahkkinn

Orohaga boazoeaiggádat galget doallat jahkečoahkkima juohke jagi ovdal geassemánu loahpa. Čoahkkimii gohččojuvvo orohaga dábálaš vieru mielde, unnimusat njeallje vahkku ovdal jahkečoahkkima.

Jahkečoahkkimis lea juohke boazoeaiggádis ságastan- ja evttohanvuoigatvuohta. Jienastemiin lea juohke siidaoasis jienastanvuoigatvuohta dainna lágiin ahte juohke siidaoasis leat vihtta jiena. Buohtalas siidaoasis leat guokte jiena. Siidaoasi jodiheaddji mearrida jienaid siidaoasi eará boazoeaiggádiidda. Jodiheaddjis galgá alddis leat unnimusat okta jietna, dahje unnimusat guokte jus náittosguimmežagat dahje ovttasássit ovttas jodiheaba siidaoasi.

Stivrra jahkediđáhus ja rehketdoallu, ja evttohus boazodoallofoandda ruđaid geavaheapmái, jahkečoahkkinnáššelistu ja diehtu vejolaš jodiheaddjevttohusa birra galget sáddejuvvot orohaga siidaosiid jodiheaddjiide unnimusat njeallje vahkku ovdal jahkečoahkkima.

Jahkečoahkkima jodiha čoahkkinnjodiheaddji man jahkečoahkkinn vállje. Čoahkkinn lea gitta čoahkkinn, jus jahkečoahkkinn ii mearrideačča eará.

Jahkečoahkkinnšiehtadallamiin ja válljemiin galgá čállot beavdegirji, mii lohkkuojuvvo buohkaide čoahkkima loahpas ja man guokte dasa válljejuvvon čoahkkinoasseváldi vuolláičálliba.

§ 50 Orohatjahkečoahkkima doaibma ja váldi

Jahkečoahkkinn galgá:

1. addit cealkámuša orohatstivrra jahkediđáhussii ja mearridit jahkereketdoalu
2. addit cealkámuša orohatstivrra evttohan doaibmanjuolggadusaide, gč. § 57
3. addit cealkámuša orohatstivrra evttohan orohatplánii, gč. § 62
4. válljet orohatstivrra ovdaolbmo § 43 mielde
5. mearridit orohatstivrra válganjuolggadusaid § 43 nuppi lađđasa mielde
6. mearridit stivralahtuid buhtadusa barggu ovddas
7. mearridit orohatkássii doarjaga bohcco nammii, gč. § 46
8. válljet rehketdoallodárkkisteaddji (revisora), dahje dárkkistanlávdegotti, gč. § 48
9. addit cealkámuša áššái man soames, geas lea vuoigatvuohta boahtit jahkečoahkkimii, lea unnimusat vahkku ovdal jahkečoahkkima ovddidan orohatstivrii ja gáibidan giedahallot

addit cealkámuša eará áššiide maid orohatstivra ovddida ja maidda bivdá jahkečoahkkima cealkámuša.

Áššiin main jahkečoahkkimis lea cealkinvuoigatvuohta, lea cealkámuš čujuheaddjinn stivrii, muhto ii geatnegahtti.

Jahkedieđáhus galgá sáddejuvvot guovllustivrii.

Departemeanta addá dárkilet njuolggadusaid jahkedieđáhusa sisdoalu birra.

II. Siida

§ 51 Siida

Dán lágas mearkkaša siida joavkku mas leat boazoeaiggádat mat doaimmahit boazodoalu ovttas dihto eatnamiin. Dát láhka earuha geassesiidda ja dálvesiidda. Geassesiida doaimmaha boazodoalu ovttas vuosttažettiin geasse- ja čakčagohtumiin. Dálvesiida doaimmaha boazodoalu vuosttažettiin dálve- ja giddagohtumiin.

§ 52 Geassesiidastivra

Geassesiidii galgá välljejuvvot stivra man ovddasvástáduš lea lágidit dilálašvuođaid oktasaš doaimmaide ja hálldašit siidda oktasaš rusttegiid, nugo njuovvanrusttegiid, gárddiid, áiddiid jna. Siidda jahkečoahkkinn vällje stivrra. Jahkečoahkkinn sáhtá mearridit ahte siidii ii välljejuvvo stivra, gč. § 53 nuppi lađđasa.

§ 53 Geassesiidda jahkečoahkkinn

Geassesiida galgá doallat jahkečoahkkima juohke jagi ovdal miessemánu loahpa. Buohkain geain leat bohccot siiddas, lea vuoigatvuohta searvat jahkečoahkkimii ságastan- ja evttohanvuoigatvuođain. Jienastanvuoigatvuohta lea siidaosiin. § 49 nuppi lađđasa mearrádušat gustojit seammaláđje dás.

Jus geassesiiddas ii leat sierra stivra, de ferte jahkečoahkkinn välljet muhtuma siidda olbmui leat gulahallanolmmožin siidda ja orohatstivrra gaskka. Lea su geatnegasvuohta gohččut jahkečoahkkimii.

§ 54 Siidajahkečoahkkima doaibma ja váldi

Jahkečoahkkinn galgá:

1. välljet siidastivra, gč. § 52
2. välljet evttohasa orohatstivrii, gč. § 43
3. mearridit doarjaga siidakássii, gč. § 55
4. mearridit siidakássa njuolggadusaid, gč. § 55
5. mearridit siidafoandda njuolggadusaid, gč. § 56 vuosttaš lađđasa

6. välljet rehketdoalldárkkisteaddji (revisora), gč. § 56 nuppi ladđasa

7. välljet gulahallanolbmo, gč. § 53 nuppi ladđasa

Jahkečoahkkin sáhtta njuolggadusaid bokte mearridit ahte okta dahje eanet mearrádusat mat gustojit orohatjahkečoahkkimii, gč. § 50, maddái galget gustot siidajahkečoahkkimii.

§ 55 Siidakássa

Jus lea välljejuvvon siidastivra § 52 mielde, de galgá maddái ásahuvvot siidakássa. Jus geassesiiddas ii leat sierra stivra, de sáhtta jahkečoahkkin mearridit ahte ásahuvvo siidakássa man gulahallanolmmoš hálldaša, gč. § 53 nuppi ladđasa.

Siidakássa geavaheapmái galget ráhkaduvvot njuolggadusat. § 46 njuolggadusat vuosttaš ladđasis gitta goalmát ladđasii gustojit dán dáfus.

Juohke siidaoasi jodiheaddji sáhtta gáibidit ahte rehketdoalldárkkisteaddji dárkkista orohatkássa § 56 nuppi ladđasa mearrádusaid mielde.

§ 56 Siidafoanda

Jus siidii bohtet ruđat nugo namuhuvvon §:s 47, de galgá ásahuvvot boazodoallofoanda siidii, ja galget ráhkaduvvot njuolggadusat foandda ruđa geavaheapmái. Guovllustivra galgá dohkkehit foandda njuolggadusaid.

Siidda jahkečoahkkin vällje § 48 mearrádusaid mielde rehketdoalldárkkisteaddji dárkkistit foandda. Jus siiddas ii leat sierra jahkečoahkkin, de välljejuvvon rehketdoalldárkkisteaddji siidaosiid jodiheaddjiid soahpama mielde. Jus siida ieš ii nammad rehketdoalldárkkisteaddji, de galgá orohaga rehketdoalldárkkisteaddji dárkkistit siidafoandda.

Kapihtal 7 Orohaga doaibmanjuolggadusat. Orohatplána

§ 57. Doaibmanjuolggadusat

Orohaga resurssaid hálldašeapmái ja geavaheapmái galget ráhkaduvvot doaibmanjuolggadusat. Doaibmanjuolggadusat eai galgga rihkkut dán lága.

Doaibmanjuolggadusat galget sihkarastit orohaga guohtumiid ekologalaččat guoddi geavaheami ja sisttisoallat dárkilet mearrádusaid dáid birra:

1. guohtungeavaheami birra, gč. § 59
2. boazologu birra, gč. § 60
3. gárddiid, áiddiid ja eará oktasaš rusttegiid geavaheami ja mátasdoallama birra
4. mohtorfievrruid geavaheami birra
5. boazodoallofoandda geavaheami birra, gč. § 47
6. orohaga eará opmodaga hálldašeami birra
7. bargogeatnegasvuodaid ja investeremiid birra
8. eará áššiid birra maid lea vuogas čielggadit orohaga doaibmanjuolggadusain.

Dalle go lea dárbbášlaš, de sáhttá guovllustivra gohččut guokte dahjet eanet orohagaid ráhkadit oktasaš doaibmanjuolggadusaid ovttá dahje eanet áššiin mat leat vuosttaš lađđasis namuhuvvon.

§ 58 Doaibmanjuolggadusaid ráhkadeapmi ja dohkkeheapmi

Orohatstivra ráhkada doaibmanjuolggadusaid ja daid galgá guovllustivra dohkkehit. Guovllustivra galgá, lassin dasa go dárkkistit ahte lága mearrádušat doaibmanjuolggadusaid ráhkadeami birra leat čuvvojuvvon, maiddá árvvoštallat addet go doaibmanjuolggadusat vuodá doaimmahit ekologalaččat guoddevaš boazodoalu orohagas.

Guohtungeavaheami njuolggadusat § 59 mielde galget ráhkaduvvot ovttasráđiid orohaga siiddaiguin. Seammaládjje lea boazologu mearridemiin § 60 mielde.

Ovdal go doaibmanjuolggadusat sáddejuvvojit guovllustivrii dohkkeheapmái, de galgá evttohus leat giedahallon orohaga jahkečoahkkimis. Evttohus galgá sáddejuvvojit orohaga siidaosiid jođiheddjiide unnimusat guokte mánu ovdal jahkečoahkkima. Cealkámušat mat bohtet jahkečoahkkimis, sáddejuvvojit guovllustivrii oktan evttohuvvon doaibmanjuolggadusaiguin.

Jus guovllustivra ii dohkket evttohuvvon doaibmanjuolggadusaid, de galgá boazodoalloagronoma veahkehit orohaga ráhkadit ođđa evttohusa mii giedahallo dás ovdalis namuhuvvon vuogi mielde. Jus dát ii lihkostuva, de galgá guovllustivra ráhkadit orohakkii doaibmanjuolggadusaid.

Jus eanetlohku orohaga jahkečoahkkimis dan gáibida, dahje jus guovllustivra gáibida, de galget ráhkaduvvot ođđa doaibmanjuolggadusat dás ovdalis namuhuvvon vuogi mielde.

Guđege siidda boazolahku galgá § 60 vuodá ovddiduvvot boazodoallostivrii loahpalaš nannemii ja dohkkeheapmái.

§ 59 Guohtungeavaheapmi

Guohtungeavaheami njuolggadusaid bokte galget orohaga boazoeaiggádiidda sihkarastojuvvot dárbbášlaš guohtumat, dás maiddá guottetbáikkít, johtingeainnut ja ragatbáikkít. Njuolggadusat galget vuhtii váldit buori boazodoalu vuodđojurdagiid sámi árbevieruid ja dábiid mielde.

Guohtungeavaheami njuolggadusat galget vuhtii váldit etnamiid árbevirolaš geavaheami ja ovddidit ulbmillaš doaibmaortnegiid. Guohtungeavaheami njuolggadusat eai galgga leat vuostálaga siidda vuoigatvuodáiguin mat leat erenoamáš riektevuodá olis ásahuvvon.

Galget mearriduvvot njuolggadusat guohtunáiggiid birra, jus guovllustivra ii leačča daid mearridan § 61 olis.

Siidaosi jođiheaddji sáhttá ovddidit guohtungeavaheami njuolggadusaid eananjuohkindiggái guđa mánu sisa mañnel go guovllustivra lea daid dohkkehan. Eananjuohkindiggi sáhttá duššindahkat guohtungeavaheami njuolggadusaid mat leat soapmásiidda govttomeamit, dahje rihkkot vuoigatvuodáid mat leat erenoamáš riektevuodá olis ásahuvvon.

Jus leat garra ákkat, de sáhttá guovllustivra sierralobi (dispensašuvnna) bokte ložžet guohtungeavaheami njuolggadusaid.

Guohtungeavaheami njuolggadusaid rihkkun gieđahallojuvvo 11. kapihttala njuolggadusaid mielde.

§ 60 Boazolohku

Doaibmanjuolggadusain, gč. § 57, galgá mearriduvvot bajimus boazolohku guđenai geassesiidii. Boazolohku mearriduvvo daid guohtumiid ektui mat guđege siiddas leat. Doaibmanjuolggadusain galgá dárkileappot čilget doaibma- ja guohtundilálašvuodalaš árvoštallamiid mat leat mearriduvvon boazologu vuodđun. Jus lea dárbblaš olahan dihte bealuštahtti dálveguohtuma, de sáhttá maddái mearriduvvot boazolohku iešguđet dálvesiiddaide.

Dálvesiida dahje eará čoahkkádus sáhttá bivdit alces mearriduvvot boazologu.

Jus siida boazolohku lea alit go boazolohku mii lea mearriduvvon vuosttaš dahje nuppi lađđasa mielde, de galgá siida ráhkadit unnidanplána. Jus siida ii daga dan, dahje ii nagot čađahit plána, de galgá juohke siidaoassi unnidit badjelmearálaš boazologu gorrelogu mielde. Lea boazodoallostivrra ovddasvástádus ahte diekkár unnideapmi čađahuvvo. Galget mearriduvvot áigemearit plánaid ráhkadeami ja boazologu unnideami hárrái.

Sáhttá mearriduvvot alimus boazolohku juohke siidaoassái. Siidda boazologu vuolideapmi njealját lađđasa mielde galgá dalle dápáhuvvat dainna lágiin ahte siidaoasit main lea alit boazolohku go dat mii lea mearriduvvon siidaoassái, vuos vuolidit mearriduvvon lohku.

Departemeanta sáhttá lánkaásahusaid bokte mearridit dievasmahtti njuolggadusaid boazologu mearrideami hárrái. Diekkár njuolggadusat sáhttet ráddjejuvvo guoskat ovttá dahje eanet orohagaide dahje ovttá dahje eanet boazodoalloguovlluide.

§ 61 Guohtunáiggit

Go lea dárbblaš áigodatguohtumiid gáhttema dihte, de sáhttá guovllustivra mearridit iešguđet áigodatguohtumiidda guohtunáiggiid. Siidaoasi jodiheaddji galgá fuolahit ahte su ealu bohccot eai leat guohtuneatnamiin dáid mearrádusaid vuostá.

Go dilálašvuodát dahket dárbblašžžan, de sáhttá guohtunáiggiid ložžet boazodoalloagronoma addin lobi mielde. Dat guoská maddái guohtunáiggiide mearriduvvon § 59 mielde. Guohtunáiggiid ložžema eambo go njealji vahkkui mearrida guovllustivra.

§ 62 Orohatplánat

Orohatstivra galgá ráhkadit orohahkii orohatplána mas galget leat orohaga doaimmaid birra dieđut mat leat dárbblašččat almmolaš plánemis.

Orohatplánas galgá:

1. čilget orohaga johtinvieruid
2. mitalit áigodatguohtumiid, guottetbáikkiid jna.
3. mitalit makkár dárbblaš fievrrut leat, maiddá guđelágán meahccefievruid orohat geavaha ja vejolaš áigeráddjejuvvon helikoptera dahje eará áibmofievrro geavaheami. Plánas galget maiddá bievlavuodjinnjuolggadusat boahit ovdan
4. mitalit buot bistevaš áiddiid ja rusttegiid ja dan muddui go vejolaš maiddá gaskaboddosaš áiddiid ja rusttegiid
5. čilget vejolaš johtolatjuogu (guohtunguovlojuogu)

Siidaoasi jođiheaddji lea geatnegas addit plána ráhkadeapmái dárbblaš dieđuid.

Suohkaniidda/gielddaide, fylkkagildii ja fylkkamánái berre dieđihit plánabarggu birra ja daidda galgá plána váldosisdoallu almmuhuvvot ovdal go dat mearriduvvo. Mearriduvvon plána galgá sáddejuvvo suohkaniidda/gielddaide, fylkkagildii ja fylkkamánái, ja guoskevaš ránnjorohagaide. Plána galgá maiddá sáddejuvvo guovllustivrii.

Kapihtal 8 Oktavuohta eará geavaheapmái

§ 63 Opmođaga geavaheapmi boazodoalloguovlluin

Eananeaiggát dahje son geas lea geavahanvuoigatvuohta, ii galgga geavahit iežas eatnama boazodoalloguovllus man ge ládje mii lea mearkkašahtti vahágin dahje hehttehussan boazodollui mii doaimmahuvvo dán lága mielde. Ovddit cealkka ii datte hehte eatnama dábaláš geavaheami eanandollui, vuovdedollui dahje duovdagiid eará geavaheami eanandoalloulbmiliidda.

Ovdal go álggahuvvo dakkár doaibma mii sáhtá šaddat mearkkašahtti vahágin dahje hehttehussan boazodollui, de galgá dat dieđihuvvot guoskevaš orohatstivrii. Diehtu galgá addojuvvot mañemusta golbma vahku ovdal go lea jurdda álggahit. Jus diehtu ii leat addon, dahje bealit eai soaba dan alde gusto go vuosttaš lađđasa mearráđus doibmii, de sáhtá guovllustivra gielđit álggaheami dassáži go soahpamuš lea dahkkon dahje eananjuohkindiggi lea giedahallan ášši.

Gažaldat, šaddá go doaibma vuostálaga vuosttaš lađđasa mearráđusain, sáhtá ovdalgihtii čilgejuvvo eananjuohkindikki árvvošteami bokte. Árvvošteapmi sáhtá maiddá mearridit movt ja makkár eavttuiguin doaibma sáhtá čađahuvvot. Árvvošteami dollojuvvo sáhtá gáibidit son guhte áigu doaimma álggahit dahje orohatstivra orohatovdaolbmo bokte. Jus orohatstivra ii leat ásahuvvon, de sáhtá boazodoalli dan orohagas masa doaibma gártá guoskat gáibidit árvvošteami dollojuvvo.

§ 64 Jeagilbordin (jeagildoahpun)

Gonagas sáhtá lálkaásahusaid bokte heivehit jeagilbordima boazoorohagain ja dárkileappot ráddjejuvvo guovllus sáhtá áibbas gielđit jeagilbordima, jus nu adnojuvvo dárbblašlázžan boazodoalu vuhtii váldima geažil.

§ 65 Johtaleapmi guovlluin gos bohccot guhtot

Juohkehaš guhte johtala guovlluin gos bohccot guhtot, lea geatnegas geavahit iežas fuolalašvuodain ja várrogasvuodain nu ahte dárbbasmeahttumit ii ráfehuhte ii ge gavnje bohccuid mat leat guohtume, johtime jna. Erenoamáš fuolalaš galgá leat bohccuid rágatáigge, guottetáigge, mearkun-, rátkkašan- ja njuovadanáigge.

Guovllustivra sáhttá, guoskevaš orohatstivrra dahje guovllu boazoeaiggádiid ávžžuhusa mielde, bidjat eavttuid dahje dihto áigái áibbas gielddit stuorát lágidemiid, valástallamiid, bivdobeanaageahččalemiid dahje sullasaš doaimmaid mat sáhttet leat erenoamáš vahágain boazodollui. Mearrádus galgá gustot dihto mearriduvvon guovllus ii ge sáhte dahkkot ovdal go eananeaiggát ja suohkan leat oainnuideaset cealkán. Jus mearrádus gusto dihto lágideapmái, de galgá maiddái lágideaddji beassat oainnus cealkit.

§ 66 Beatnagat

Beatnaga sihkkarastima, luovosbeatnaga gitta váldima, beatnaga heakkahuhttima, reakšuvnnaid hárrái beanahálddašeaddji vuostá jna. gusto beanaláhka.

Beanaeaiggát ja beatnaga hálddašeaddji leaba geatnegasat nubbi nuppi ovddas máksit buhtadusa vahága ovddas maid beana dagaha bohccuide ja goluid ja hehttehusaid ovddas mat boazoeaiggádii gárttažet go beana lágahemet oaguha dahje gavnje bohccuid mat lobálaččat leat orrume dahje johtime, geahčakeahttá siva.

Kapihta 9 Ovddasvástádus vahágiid ovddas. Árvvoštus

§ 67 Objektivvalaš ja oktasaš ovddasvástádus

Earret dán lága čuoldimiid, de lea boazoeaiggádis ovddasvástádus vahága ovddas maid boazu dagaha, geahčakeahttá siva.

Vahága ovddas maid boazu dagaha orohaga siskkobealde, lea buot orohaga boazodolliin ovddasvástádus buohkaid ovddas ja buohkain ovttas ovddas. Jus olggobealde orohaga leat vahága dagahan bohccot mat navdojuvvojit gullat eaiggádiidda mat doaimmahit boazodoalu orohagain das lahka, de lea daid orohagaid boazodolliin seammaládje nuppis nuppi ovddas ovddasvástádus sin ektui geat leat vahága gillán. Gonagas sáhttá ráddjet man guhkás olggobeallái orohaga dakkár solidáralaš ovddasvástádus galgá gustot.

Vahága ovddas maid dakkár olbmuid bohccot dagahit geat § 8 vuodul, gč. várrelága § 17, doaimmahit boazodoalu olggobealde boazodoalloguovllu, leat sii guđet doaimmahit boazodoalu dan guovllus gosa vahágahtti bohccot navdojuvvojit gullat, ovddasvástideaddjin okta buohkaid ovddas ja buohkat ovttas ovddas.

Buhtadus vahága ovddas nuppi lađđasa vuodul sáhttá gáibiduvvot guoskevaš orohagas ovdaolbmo bokte dahje njuolga daid bohccuid eaiggádis, mat leat dagahan vahága.

Buhtadus mii gáibiduvvo orohagas orohatstivrra bokte, galgá orohaga jahkečoahkkín livdnet boazoeaiggádiidda guđege boazologu ektui, muhto fal nu

ahte boazoeaiggádat geat duođáštít ahte sin bohccot eai leat leamaš mielde vahága dahkamis, eai leat geatnegasat máksit maidege vahágis. Livdnejuvvon buhtadusmáksu lea bággebarrama vuodđun.

Jus duođástuvvo ahte leat eará orohaga bohccot dagahan vahága dahje leat leamaš mielde vahága dagaheamis, de sáhtta dán paragrafa mearrádusaid olis gáibiduvvot dan orohagas máksu ruovttoluotta (regressa).

§ 68 Objektiivva ovddasvástádusas čuoldin

§ 67 mearrádusat buhttenovddasvástádusa birra geahčakeahtta siva eai gusto vahágiidda mat šattažet lobálaš johtima geažil, bisáneami dahje guohtuma geažil johtolagaid alde dahje guohtuneatnamiin váriin dahje duovdagiin mat leat namuhuvvon §:s 19 jus ii leačča šaddan mearkkašahtti stuorit vahát go mii adnojuvvo dábálažžan ulbmillaš ja dohkálaš doalus, dego omd. jus guohtunlohpi jna. lea adnojuvvon dainnalágiin ahte boazodoallu lea muhtun eananeaiggáda dahje vuoigatvuodalaš geavaheadji oapmeláidumiidda dahje vuovdá sierranassii čuohean.

§ 67 mearrádusat ovddasvástádusa birra geahčakeahtta siva eai gusto vahágiidda ge maid boazu lobálaš orodettiin dagaš láddjejuvvon šaddui jus šaddu ii leat áidojuvvon áidtiin mii doallá bohcco, dahje earaládje dohkálaččat suodjaluvvon.

§ 69 Áideárvvoštus

Jus earaládje ii sohppojuvvo dan hárrái, de sáhtta orohagas sihke orohatstivra ja guhtege boazoeaiggát oažžut eananjuohkindikki árvvošteami bokte čielggaduvvot galgá go boazoeaiggát beassat hukset áiddi mii lea veahkkin sutnje ollašuhttit doallegeatnegasvuoda dahje mii gáhtte su buhttenovddasvástádusain.

Eananjuohkindiggi galgá dalle maiddái mearridit gokko áidi galgá ceggejuvvot ja movt dat galgá huksejuvvot. Eananjuohkindiggi sáhtta maiddái bidjat guoskevaš eananeaiggáda ala govttolaš oasi huksengoluin ja áiddi divondangoluin mañit áiggiid, dan ektui movt eananeaiggát bealistis gártá atnit ávkki áiddis.

Seammaládje sáhtta eananeaiggát oažžut eananjuohkindikki árvvošteami mearridit berre go oassi diekkár áiddi huksema goluin mii lea namuhuvvon §:s 19 ja § 68 nuppi lađđasis biddjojuvvot boazoeaiggáid ala.

§ 70 Buhtadusárvvoštus

Jus ii leat ovttamielalašvuotta man boazoeaiggát dahje orohatstivra ovdaolbmo bokte lea čálalaččat duođástan, de mearriduvvo buhtadusgáibádus vahága ovddas maid bohccot leat dagahan, eananjuohkindikki dahje diggerievtti árvvošteami bokte.

Gáibádus doallat riekteárvvošteami galgá ovddiduvvot jođáneamos lági mielde. Árvvošteami gáibádusas galget addojuvvot nu dárkilis dieđut go vejolaš áiggi birra ja saji birra goas ja gos vahát lea dahkkojuvvon, vahága šlája birra ja viidodaga ja buhtadusgáibádusa sturrodaga birra. Jus lea vejolaš, de berrejit maiddái addojuvvot dakkár dieđut main sáhtta leat ávki go galgá gávnnahit geasa gullet

bohccot mat vahága leat dagahan. Vejolaš vihtanat ja eará duodaštusat berrejit maiddá dieđihuvvot.

Dikki jodiheaddji galgá farggamusat mannat geahčadit vahága go árvvošteami gáibáduš lea ovddiduvvon. Geahčadeamis galget guoskevaš suohkana ja boazodoallohálldahusa ovddasteaddjit leat mielde dikki jodiheaddjái fágalaš árvvoštallanveahkkin. Jus vejolaš de galgá maiddá guoskevaš orohaga ovdaolmmoš leat mielde, ja maiddá son guhte lea árvvošteami gáibidan. Jus lea čielggas ahte ii leat dáhpáhuvvan vahát bohccuid geažil, de sáhtá dikki jodiheaddji iežas válddiin hilgut árvvošteami gáibádusa.

Árvvošteapmi galgá ovddiduvvot nu fargga go vejolaš. Jus vahága leat dahkan bohccot mat navdojuvvojit gullat dihto orohakkii, de galgá orohatstivra ovdaolbmo bokte álo gohččojuvvot árvvošteapmái.

Árvvošteami jodiheaddji sáhtá juohke dásis áššemeannudeamis geahččalit áššebeliid soabahit joksán várás soabatlaš čovdosa.

Riekteárvvošteamis galgá guorahallot leat go bohccot dagahan vahága ja lea go vahát dakkár ahte sáhtá buhtadusa gáibidit ja jus nu, de mearridit vahága árvvu ja mearridit buhtadusmávssu.

Kapihtal 10 Váaldeásahusat

§ 71 Boazodoallostivra

Nammaduvvo boazodoallostivra mas leat čieža lahtu ja persovnnalaš várrelahtut, geain Gonagas nammada njeallje lahtu ja várrelahtuid ja Sámediggi golbma lahtu ja várrelahtuid. Boazodoallostivra lea guovddáš boazodoallohálldahusa, boazodutkamiid ja bagadanbálvalusa fágalaš ráđdeaddi, ja galgá giedahallat áššiid mat čuvvot dán lága ja Gonagasa addin dárkilet mearrádusaid olis.

Boazodoallostivrra doaimmaviidodat sáhtá gáržžiduvvot fátmmastit duššefal boazodoalu mii doaimmahuvvo sámi boazodoalloguovllus.

Go boazodoallostivrii nammada lahtuid de galgá deattuhit govttolaš ovddasteami iešguđet guovlluin, viiddis fágalaš duogáža ja servodathárjáneami, ja nu ovttá meari olbmuid goappá nai sohka bealis go vejolaš. Stivrra lahtuid gaskkas galget leat beaivválaš bargi boazodoallit boazodoalloguovlluin. Boazoealáhusa organisašuvnnain lea evttohanvuoigatvuohta.

Gonagas addá dárkilet mearrádusaid boazodoallostivrra doaimma, válddi ja bargoortnega birra.

§ 72 Guovllustivra

Juohke boazodoalloguovllus galgá leat guovllustivra mas leat vihtta dahje čieža lahtu ja persovnnalaš várrelahtut. Fylkkadiggi nammada golbma, vejolaččat njeallje lahtu ja várrelahtuid ja Sámediggi nammada guokte, vejolaččat golbma lahtu ja várrelahtuid. Guovllustivra nammaduvvo 4 jahkái hávális vuhtii válddidettiin seamma eavttuid go § 71 nuppi lađđasis.

Gonagas addá dárkilet mearrádusaid guovllustivrra bargguid ja mearridanválddi birra lassin dasa mii njulgestaga čuovvu lágas. Gonagas sáhtá addit mearrádusaid guovllustivrra bargoortnega birra.

Gonagas sáhtá addit dievasmahtti mearrádusaid guovllustivrra válljema birra, earret eará dasa jus boazodoalloguovlu ii ollásit leat ovtta fylkka rájiid siskkobealde ja stivralahtuid doaibmaáiggi birra vuosttaš válljemis.

Jus erenoamáš ákkaid geažil ii leat muhtin boazodoalloguovllus dárbu guovllustivrii, de sáhtá Gonagas čuoldit geatnegasvuodas nammadit guovllustivrra.

§ 73 Soabaheapmi

Guovllustivra sáhtá iežas fápmudusa mielde dahje siidaoasi jodiheaddji, siidda dahje oroahga dáhtu mielde mearridit ahte galgá dollot soabaheapmi jus guokte beali eai nákke ovttasbarggu bokte riiddu čoavdit.

Guovllustivra dahje boazodoallostivra nammada soabaheaddjin olbmo geasa navdá leat goappaš beliin luohttámuša. Soabaheaddji gohčču čoahkkimii govttolaš áigemeerin, ja goappaš bealit leat geatnegasat boahtit.

Departemeanta mearrida dárkilet njuolggadusaid soabaheami čadaheami birra.

Kapihtal 11 Ránngáštusat ja bággodoaimmat

§ 74 Geatnegasvuolta čuovvut lága.

Juohkehaš lea geatnegas čuovvut mearrádusaid dán lágas dahje dan olis. Seamma guoská mearrádusaide mat leat dáid mearrádusaid olis dahkkojuvvon. Rihkkun sáhtá mielddisbuktit ránngášteami dahje bággodoaimmaid dán kapihttala mearrádusaid mielde.

§ 75 Lobihis diliid heaittiheami gohččun

Jus juoga doaimmahuvvo dáid mearrádusaid dahje dán lága olis addon mearrádusaid vuostá, de galgá boazodoallostivra dahje guovllustivra, go almmolaš fuolaid geažil nu berre, addit dárbašlaš gohččumiid heaittihit lobihisvuoda, dás maiddá gohččut njulget ja gaikut lobihemet ceggejuvvon visttiid, rusttegiid jna. Dan sáhtá gohččut dahkkot dihto áigemearis. Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhttet, go leat erenoamáš ákkat, sirdit válddi dán paragrafa mielde nappo boazodoallohovdii ja boazodoalloagronomii.

§ 76 Bággensáhku

Gohččumis § 75 mielde sáhtá boazodoallostivra dahje guovllustivra mearridit bággensáhku juohke beaivvi, vahkku dahje mánu nammii mii gollá manjelii áigemeari mii lei biddjon gohččuma ollašuttimii, dassáži go dat lea

ollašuhthtojuvvon. Gonagas sáhtta addit dárkilet njuolggadusaid bággensáhku mearrideami ja sturrodaga birra.

Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtta oalát dahje belohahkii sihkkut gártan bággensáhku jus dasa leat garra ákkat.

Bággensáhku lea bággobearrama vuodđun.

§ 77 Doaibmanjuolggadusaid rihkkuma divat

Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtta, Gonagasa addin dárkilet mearrádusaid mielde, mearridit siidaoasi jodiheaddjái divada § 57 olis ráhkaduvvon doaibmanjuolggadusaid rihkkuma ovddas. Diekkár divat manná guoskevaš fondii.

Divada mearrádus lea bággobearrama vuodđun.

§ 78 Sáhkocealkkus

Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtta sáhkkohit su gii dihto áigemearis ii leat ollašuhthán gohččuma § 75 mielde. Jus lea gollan badjel 6 mánu dan rájes go gohččun addojuvvui, de galgá son gii sáhkkohuvvo, beassat cealkámuša buktit ovdal go sáhku mearriduvvo. Sáhkkocelkosis galget almmuhuvvot mearrádusat mat bohtet ovdan nuppi lađđasis ja dan muddui go lea vejolaš galgá sáhkocealkkus dieđihuvvot sutnje geasa guoská.

Son gii sáhkkohuvvo, sáhtta čuoččaldahttit ášši stáhta vuostá oažžun dihte sáhkkocelkosa guorahallojuvvot. Jus ášši ii čuoččaldahttojuvvu 60 beaivvi sisa dieđiheami rájes, de lea sáhkkocelkosis seamma vuoibmi go loahpalaš duomus, ja sáhtta čadahuvvot mearrádusaid mielde duomuid birra. Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtta guhkidit áigemeari. Sáhkkocelkosa ii sáhte váidit.

Jus loahpalaš duomu dahje seammadássásaš sáhkkocelkosa gohččun ii čuvvojuvvu, de sáhtta boazodoallostivra dahje guovllustivra čadahit dárbbášlaš doaimmaid su rehkega ala geasa sáhkocealkkus dahje duopmu guoská, almmá riektecealkámuša haga bággočadahanlága § 13-14 mielde.

§ 79 Bággodoaimmat

Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtta, jus gohččun § 75 mielde ii leat čuvvojuvvon, ja eará doaimmat eai adno ulbmillažžan, mearridit bággočadaheami. Bággodoaimmat sáhttet leat:

1. ahte doaimmahuvvo dárbbášlaš bargu ja bearráigeahčču vai gohččun čohkket, rátkit, merket, vuojehit ja lohkat bohccuid čadahuvvo,
2. bohccuid goddin dalle go ii sáhte eret vuojehit,
3. siidaoasi boazologu unnideapmi,
4. gaikut lobihemet ceggejuvvon barttaid, áiddiid dahje rusttegiid.

Boazodoallostivra ja guovllustivra sáhttet sirdit iežaset válldi mearridit bággođoaimmaid vuosttaš lađđasa nr 1 ja 2 mielde nappo boazodoallohovdii ja boazodoalloagronomii.

Mearrádusaid vuosttaš lađđasa mielde sáhtta bággočadahit bággočadahanlága 13. kapihttala mielde. Mearrádusat čadahuvvojit bággočadahanlága § 13-14 mielde. Boazodoallostivra ja guovllustivra sáhttet gáibidit bággočadaheami. Mearrádusaid vuosttaš lađđasa nr. 1 mielde sáhtta čadahit almmá nammaeiseválddiid giedahallama haga.

Goluid doaimmaide dán paragrafa mielde galgá boazoeaiggát máksit ja dat leat baggobearrama vuodđun.

§ 80 Ránnggáštusovddasvástádus

Jus guhtege rihkku dán lága dahje lánkaásahusaid, gohččumiid, gildosiid dahje eará mearrádusaid mat leat addojuvvon dahje doalahuvvon dán lága vuodul, de sáhkkihuvvo son jus rihkkumii eai guoskka garraset ránnggáštusmearrádusat. Geahččaleapmi ránnggáštuvo seammaládje go ollašuhthtojuvvon rihkus. Maiddái várahis rihkkun ja searvan ránnggáštuvo.

Kapihtal 12 Loahpaheaddji mearrádusat

§ 81 Lánkaásahusat

Departemeanta sáhtta mearridit dárkilet lánkaásahusaid dán lága čadaheapmái.

§ 82 Fápmuiboahtin

Lánka boahá fápmui dan rájes go Gonagas mearrida. Seammás heaittihuvvo lánka geassemánu 9. b.1978 nr. 49 boazodoalu birra.

Gonagas sáhtta addit gaskaboddosaš mearrádusaid, dás maiddái mearridit man muddui mearrádusat ovddit lága olis ain leat fámus, jus fal eai leat vuostálaga dán lága mearrádusaiguin.

§ 83 Eará lágaid rievdamat

Dan rájes go dát lánka boahá fápmui, rivdet čuovvolaš eará lágat ná:

1. Lágas golggotmánu 23. b.1959 nr. 3 om oreigning av fast eighedom § 30 sihkkojuvvo čujuhus lánkii geassemánu 9. b. 1978 nr. 49 boazodoalu birra ja lasihuvvo ođđa čujuhus lánkii DDMM 2007 nr. XX boazodoalu birra.

2. Lánka juovlamánu 21. b.1979 nr. 77 eananjuohkima j.e. birra rievdaduvvo čuovvovaččat:

§ 2 bustávva c nr. 3 galgá čuodjat:

gi reglar om bruken i område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift. Retten kan ikkje regulere tilhøva mellom dei som utøver slik reindrift.

§ 6 a vuosttaš lađđasa vuosttaš cealkka galgá čuodjat:

Jordskifteretten kan i særskild sak eller i samband med jordskifte halde skjønn etter reindriftslova.

§ 6a ođđa nubbi lađas galgá čuodjat:

Jordskifteretten skal behandle saker etter reindriftslova § 59 fjerde ledd.

§ 35 bustávva i galgá čuodjat:

ordne tilhøva mellom reindriften og grunneigarar og andre rettshavarar i område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift, når det gjeld beite, flyttlei og liknande.

§ 36 nubbi lađas galgá čuodjat:

Rett til reindrift i det samiske reinbeiteområdet kan ikkje avløyast.

§ 88 nubbi lađas nubbi cealkka galgá čuodjat:

I område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift, kan og leiar av reinbeitedistrikt krevje grensegang.

§ 88 a vuosttaš lađas galgá čuodjat:

Eigar eller innehavar av alltidvarande bruksrett kan krevje at jordskifteretten skal klarleggje og fastsette eigedoms- og bruksrettstilhøva i sameiger, i andre område der det er sambruk mellom eigedomar og i område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift, når dette er nødvendig av omsyn til ein rasjonell bruk av området eller for registrering av uregistret jordsameige.

3. Lágas miessemánu 29. b.1981 nr. 38 fuođđuid birra galgá § 31 vuosttaš lađđasa nubbi cealkka čuodjat:

Reindriftsamenes jakt og fangst reguleres av reindriftsloven § 26.

4. Láhka juovlamánu 21. b.1984 nr. 101 boazodoalu birra gielddain Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal ja Surnadal rievdaduvvo čuovvovaččat:

§ 2 vuosttaš ja nubbi cealkagat galget čuodjat:

Utøvelse av reindrift i de kommunene loven omfatter krever særskilt tillatelse av Kongen i samsvar med reindrifftsloven § 8. Tillatelse kan bare gis til personer som oppfyller vilkårene i reindrifftsloven § 9 for å eie rein i det samiske reinbeiteområdet.

§ 3 vuosttaš lađas galgá čuodjat skal lyde:

I kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal kan Kongen mot vederlag etter skjønn kreve avstått til staten rett til å utøve reindrift slik denne beskrives i reindrifftsloven §§ 19 til 24, når dette finnes nødvendig for å sikre fortsatt samisk reindrift i området og det må regnes med at inngrepet utvilsomt vil være til mer gagn enn skade.

§ 4 vuosttaš lađas galgá čuodjat:

Reindrifftslovens regler om reindrift i samiske regionale reinbeiteområder og samiske reinbeitedistrikter gjelder tilsvarende for reindrifften i området som omfattes av denne lov, så langt de passer. Bestemmelsene i reindrifftsloven §§ 25, 26 og 63 gjelder likevel ikke.

5. Lágas miessemánu 15. b.1992 nr. 47 luossaguliid ja sáivaguliid j.e. birra galgá § 22 nubbi lađas čuodjat:

Reindrifftssamenes fiske reguleres av reindrifftsloven § 26.

6. Láhka suoidnemánu 4. b. 2003 nr. 74 beanadoallama birra rievdaduvvo čuovvovaččat:

§ 7 nubbi lađas galgá čuodjat:

Om ferdsel med hund i område hvor tamrein beiter, gjelder også reindrifftsloven § 65.

§ 8 nubbi lađas galgá čuodjat:

For bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også viltloven § 23, jf. § 26, og reindrifftsloven § 65.

§ 27 vuosttaš lađas galgá čuodjat:

Om erstatningsansvar for skade voldt av hund gjelder det som følger av andre lovfestede og ulovfestede regler, bl.a. skadeserstatningsloven § 1-5 om ansvar for dyr og reindrifftsloven § 66 om hunder.

7. Lágas geassemánu 17. b. 2005 nr. 101 opmodatregistrerema birra § 52 nr. 9 galgá juovlamánu 21. b.1979 nr. 77 lága eananjuohkima j.e. birra § 88 rievdadeapmi ná čuodjat:

Eigar eller innehavar av alltidvarande bruksrett kan krevje at jordskifteretten skal klarleggje og fastsette eigedoms- og bruksrettstilhøva i sameiger, i andre område der det er sambruk mellom eigedomar og i område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift, når dette er nødvendig av omsyn til ein rasjonell bruk av området eller for registrering av uregistrert jordsameige.